

Historie péče o jedince se sluchovým postižením

rozvoj institucí, ústavů a škol pro sluchově postižené, historický vývoj koncepcí vyučování, průkopníci vzdělávání neslyšících, první ústavy, Milánský kongres, ...

Kateřina Blatná

Starověk

- neslyšící dítě po 6. roce odňato rodičům, odneseno, rada starších vynesla rozsudek
- defektní děti **usmrcovány** ihned
- lidé se SP měli velmi **nízký sociální status**
- podle **Aristotela** – hluší **méně vzdělatelní** než slepí
- **Platón** – upozorňuje na dorozumívání lidí se SP mezi sebou – tzv. **posunky**

Středověk

- období **scholastiky** – **první pokusy** vzdělávat osoby se SP, v důsledku plnění závazků církve **nemožnost odepřít křesťanské učení**
- výchovu a vzdělávání osob se SP zajišťovali **mniši v kláštorech**

Průkopníci vzdělávání neslyšících

- **ŠPANĚLSKO (16. – 17. století)**
- **ANGLIE (17. st.)**
- **NIZOZEMÍ (17. – 18. st.)**
- **FRANCIE (18. st.)**
- **NĚMECKO (18. st.)**

Průkopníci vzdělávání neslyšících

ŠPANĚLSKO (16. – 17. století)

- **Pedro Ponce de Leon (1510 – 1584)**
 - benediktinský mnich, vychovatel dětí šlechtických rodin
 - zakladatel školy pro hluchoněmé
- **Manuel Ramirez De Carrión (1579 – 1652)**
 - hláskovací metoda
- **Juan Pablo Bonet (1579 – 1633)**
 - 1620 – uveřejňuje 1. knihu o vzdělávání osob se SP
 - popisuje tvoření jednotlivých hlásek
 - výstavba řeči probíhá za podpory písma, ve vyučování převládá prstová abeceda

ANGLIE (17. st.)

- **John Wallis** (1616 – 1703)
 - profesor na univerzitě v Oxfordu
 - zakladatel vědecké fonetiky, popis hlásek

NIZOZEMÍ (17. – 18. st.)

- **Johann Konrad Amman** (1669 – 1724)
 - logoped, učitel, vychází z písemné formy řeči
 - autor knihy „**Surdus loquens**“ – mluvící hluchý
 - výuka mluvené řeči, užití posunků považuje za přirozené, zdůrazňuje výhody hláskovací metody
 - zabývá se fonetikou – hlásky dělí na samohlásky, polosamohlásky a souhlásky
 - „otec logopedie“

FRANCIE (18. st.)

- **Jacob Rodriguez Pereira** (1715 – 1780)
 - ovlivněn spisy Boneta, Wallise, Ammana
 - vyvozuje mluvu prostřednictvím využití vibrací, cvičení zbytků sluchu; posunky pouze na začátku, jednoruční daktylogie
 - k reedukaci sluchu využívá sluchovou trubici

Kolektivní vyučování – první ústavy pro SP

FRANCIE (18. st.)

- **Charles Michel de l'Épée** (1712 -1789)
 - studium práv, kněz (abbé de l'Épée)
 - vzdělával chudé, poznatky předával dál, osvěta, vlastní prostředky + od vlivných lidí
 - vycházel ze staré teze – sluch nahradit zrakem (dnes metoda **kompenzace**)
 - **vytvořil „francouzskou“ (manuální) metodu**
 - základ: **posunek**, posunková řeč + **daktyl**
 - **cíl: mluvená řeč, cesta: písemná forma, posunky**
 - 1769/70 založil Pařížský ústav pro hluchoněmé

- „Otec neslyšících“

NĚMECKO

- **Samuel Heinicke** (1727 - 1790)
 - působil v **Lipsku ve státním ústavu pro neslyšící děti (založen v roce 1778)**
 - v neslyšícím viděl především člověka („člověk je odraz božství a řeč je božského původu“ – artikulovaná řeč tedy musí být známkou lidství i u neslyšícího člověka)
 - **zakladatel oralismu (metodiku tajil)**
 - proti l'Épéemu: **zrak nemůže nahradit sluch**, náhradou za sluch byly chuťové vjemy (tekutiny – ocet, odvar z pelyňku..)
 - **odmítá posunek a písmo jako základnu**
 - „Father oral deaf education“

Další ústavy v Evropě:

- 1770 – Paříž
- 1778 – Lipsko
- 1779 – Vídeň
- 1784 – Řím
- **1786 – Praha**
 - Pražský ústav pro hluchoněmé
 - pátý v Evropě
 - prvním ředitelem Karel Berger

Milánský kongres v roce 1880

- vyvrcholení sporu zastánců **orální („německé“)** metody a **posunkové („francouzské“)** metody
- vítězem: „**artikulační metoda**“ = čistý **oralismus**
- odpůrci orální metody argumentují tím, že bez užití posunků a písma dochází u jedinců se SP k **verbalismu**
- nastává **sto let temna** pro komunitu neslyšících
- jediným zástupcem francouzské metody byl ředitel Gallaudetovy univerzity
- přijetí orální metody se později ukázalo jako chybné

Česká země

18. – 19. století

- **Karel Berger**
 - ředitel Pražského ústavu (1786)

■ Václav Frost

- zachovává přirozenou posunkovou řeč
- vývoj řeči u SP má probíhat přirozeně, beze skoků
- „Frostova kombinovaná metoda“

■ Václav Koťátko

- první učebnice pro neslyšící

■ Karel Malý

- významný učitel neslyšících u nás
- logopedie

Česká země

20. STOLETÍ

■ Konstantin Malisch

- učitel v Ratiboři
- **obsah je důležitější než forma**, artikulační vyučování začíná **celky** (analytický postup, „papa pá“, dále větné celky a věty)
- **Malischova metoda („mateřská metoda“)**
 - dítě se má učit odezírat už odmalička, vzorem mu má být matka
 - rozvoj řeči odezíráním, čtení
 - dává přednost obsahu (celá slova) před vyslovováním a odezíráním jednotlivých hlásek
- odmítá čistě orální metodu

Po roce 1945

VELKÁ BRITÁNIE

- **MŠ Manchester**
 - 1920 – počátky rané péče, spolupráce s rodiči, **Ewing** založil kliniku
 - od 1928 vyšetřováno pomocí audiometru
 - 30. léta – přechod na elektroakustické pomůcky
- **Ewingová** (sama byla nedoslýchavá, později ohluchla)
 - věnovala se rané péči SP dětí, pracovala také s dětmi do 1 roku
 - prokázala potřebu sluchadel u dětí v co nejranějším věku
 - manželé Ewingovi publikovali řadu odborných knih, založili nový vědní obor – **audiologii**

→ Německo, Nizozemí, Polsko, Japonsko, USA

Po roce 1945

USA

- **John Spencer Tracy_**
 - holywoodský herec, měl neslyšícího syna
 - 1943 založil v LA kliniku – bezplatné poradenské centrum pro rodiče SP dětí a vědecké středisko
 - **Tracyho korespondenční kurzy**, přeloženy do 16 světových jazyků
 - **Gallaudet College** – Washington, 1864 – VŠ pro neslyšící; studenti, rektor i profesori se SP

NIZOZEMÍ

- **Antonius van Uden**
 - metoda soustavného vyučování mluvení ve věku od 3,5 let
 - východisko: rozhovor matky a dítěte
 - důležitá „prevence hluchoty“ – zabránit ztrátě zájmu o svět zvuků

Konec 20. století

Metody ve vyučování:

- **orální metody**
 - unisenzorický přístup
 - multisenzorický přístup
- **totální komunikace**
 - mluvení, odezírání, sluchová cvičení, znakové posunky a daktylní znaky..
- **bilingvální přístup**
 - 1. jazyk – znakový (mateřský jazyk)
 - 2. jazyk – mluvený jazyk (hlavně čtení + psaní)

U nás po roce 1990

- SPC
- SRP
- zákon o znakové řeči →
- zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob
- bilingvální vzdělávání: MŠ Pipan, SŠ, ZŠ

- organizace pro SP
- Výchovná dramatika neslyšících
- Čeština v komunikaci neslyšících
- kurzy ZJ apod.
- vzdělávání tlumočnicků
- kulturní akce

Helen Kellerová (1880 – 1968)

Perkins School for the Blind

Pořady a videa

- <http://ruce.cz/clanky/1137-historie-vdelavani>
- televize Nova

Literatura

- www.ruce.cz
- POUL, J. *Nástin vývoje vyučování neslyšících*. Brno: Paido, 1996.
- HRUBÝ, J. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu. 1. a 2. díl*. Praha: Septima, 1997, 1998.
- POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii*. Olomouc: UP, 2003.